

tíðindablaðið

sosialurinn

Postsmoga 76,
3800 Argir,
telefon 11820

Utgevari: p/f sosialurinn

Fyrirtakssjóri og blaðstjóri: Tórfinn Smith (Ábyrgd)

Bláðfélk: Hogni Djurhuus, Dagny Joensen, Jóhann Mortensen og Jan Müller

Lýsingar: Árni Joensen

Uppseting: p/f sosialurinn. Prent: p/f pressan 1981

Grundarlagið

oddagrein

GRUNDARLAGIÐ undir öllum samfélagsbúskapi er ósvikaliga bundið at teimum möguleikum, sum eru hjá tí einstaka samfelagnum at fáa burtúr rávøru síni so mikið, at landshúsarhaldið kann svara seg.

UPPISAMAN kann tað tykjast, hava vit hoyrt, hvussu neyðugt tað er hjá okkum at fáa høvi at fiska til tann tørv vit hava. Vit hava hoyrt politikarar uppisaman siga hvussu neyðugt tað er at vit hav tær veiðuræsir okkum tøra.

MEN harvið er eingin spurningur loystur. Tí hetta er trupulleikin hjá tí samfelag, sum er so púra bundið at fiskivinnu, at fáa tann fisk upp úr havinum, sum neyðugur er fyri at halda samfelagshjólina gangandi.

TÁ við síðan í hesum døgum hoyra hvussu strítið tað gongur hjá Felagsmarknaðarlondunum at finna ein felags fiskivinnupolitikk, er skjótt til, at vit við hálvum eygga duga at síggja, at har kanst tú ikki rokna við nógvum. Tí tað er hesin sami EF felagsskapur, sum ikki so mikið sum vil skilja, at eitt samfelag sum Føroyar, tørvar at fáa rættin til at fiska í ein vissan størri mun, enn tey londini, sum bert fyri ein lítlan part í mun til tjóðarinnøku teirra eru bundin at fiskivinnuni afturimóti okkara nærum hundrað prosentum.

TRUPULLEIKIN er hjá okkum at fáa aðrar til at skilja hesa støðu. Men til tess krevst, at vit eisini eiga samráðingarkynstru fólk við politikarum á odda, sum eisini eru førir fyri at taka avgerðir.

VIÐ tí politisku leiðslu Føroyar hava í dag, kunnu vit tíverri ikki væntað nakað nevnivert úrslit — tíverri.

Trygdarbelti verða tvungin

2000 mannalív, 20.000 skadd — seks milliardir krónir spardar

Danir hava haft góðar royndir av trygdarbeltinum, sum nú er obligatoriskt at brúka í bílum. Í Týsklandi hevur tað higartil ikki verið tvungið at brúka trygdarbelti, men royndirnar bæði aðrastaðni og í sjálvum Týsklandi hava ført til, at teir nú helst longu í oktober í ár fáa asett obligatoriskt brúk av trygdarbeltum.

Roknað verður við at tað doyggja 2000 fólk á tysku vegur um um árið, tí trygdarbelti ikki verður brúkt og at 10 ferðir fleiri verða skadd av somu orsök. Hetta læs eg í áhugaverðari grein í donskum auto blaði. Vilja tit hýsa mær henni. Greinin er henda:

«Herhjemme har vi som bekendt haft meget gode erfaringer med obligatorisk brug af sikkerhedssele. I Vesttyskland har det hidtil været frivilligt, om man vil bruge sele, men belært af erfaringerne, såvel i andre lande som hjemme, vil tyskerne nu også gøre selebrug tvungen.

Man regner med, at 2.000 dødsfald på de vesttyske veje kunne være undgået sidste år, hvis de pågældende trafikanter havde brugt sele, og 10 gange så mange kvæstede var — måske — sluppet uskadt eller i hvert fald billigere fra uheldene ved

brug af sele.

Den tyske forening for større færdselssikkerhed bruger nu disse tal i et forsøg på at påvirke regeringen i Bonn til at gøre selebrug obligatorisk.

Man henviser til, at alle vesttyske biler ifølge en lov, der blev gennemført for 10 år siden, er udstyret med sikkerhedssele, og man mener, at det vil være helt naturligt, at den konstante udmøntelse af sele og så bliver foreskrevet ved lov. Men vesttyskerne må — som man ser det i de fleste andre lande — konstatere, at der er forbavsende mange, som vægrer sig ved at gå med til tvungen brug af sikkerhedssele. Dog tror man, at der er ved at ske en ændring, efter at tal, som de her nævnte, er blevet publiceret. Der er også et økonomisk aspekt i sagen. Det koster samfundet ca. 6 mia. kr. årlig, når folk, der toler sig som individualister, nægter at gå med til obligatorisk brug af sele. De tyske færdselssikkerhedstolk mener, at en lov herom vil blive vedtaget og kan træde i kraft pr. 1.10.1982.

janus

Tess stytri lesarabrovini eru — tess fleiri sleppa við

Friedman dugnaligur granskari í bureaukratii — men búskaparliga læran dugir ikki

— Lat meg siga tað beinan vegin: Friedman er ikki ein tápulingur. Tvørturímóti. Hann er ein vitugur granskari í tí bytta, fólkið ger.

Men longur frammi sigur Victor Andreassen:

— Veikleikin hjá Friedman er hansara fatan av tí búskaparliga samanhanginum. Í síni fyrilitarleysu lovprikan av tí fri marknaðarskipanini er hann sum ein prædikumaður, ið ger Hong Kong til eitt «ideal-samfelag».

Danska sjónvarpið er farið at senda eina roð um tann amerikanska búskaparfrøðing, Milton Friedman. Tann fyrsta sendingin varð send í síðstu viku.

Í «Ekstrabladet» hevur fyrrverandi blaðstjórin og búskaparfrøðingur, Victor Andreassen, havt nakrar hugleiðingar um Friedman og búskaparliga politikk hansara.

Friedman er ikki heilt ókendur í Føroyskum, politiskum orðaskifti. (Almennu talsmaður fólkaflaksins hevur fleiri ferðir vist á búskaparpolitikk Friedmans sum eina gongda leið).

Friedman er føddur í 1912. Hevði stórv í umsitingini í Washington. Síðan 1948 hevur hann verið knýttur at lærða háskulunum í Chicago sum professari í búskapi. Tað ljóðar, at hann hevur virkað sum ráðgevi í búskapi hjá israelsku stjórnini, í Chile undir Pinochet og serliga tykist Margaret Thatcher at vera hugtakin av Friedman.

Í hesum londunum gongur tað á hundanum til fíggjarliga, skrivur Victor Andreassen, men tað skal Friedman ikki lastast fyri. Tí, sum greinirvinnur sigur, so hevur tað altíð kostað dyrt at taka lærusetningarnar hjá professarunum í búskapi í álvara!!!

Friedman — Keynes

Greinirvinnur virsir á, at í seinni árum hevur verið vanligt at seta Friedman upp imóti bretska búskaparfrøðinginum John Maynard Keynes (1883-1946).

Persónliga dámar greinirvinnur hetta ikki og virsir á tað, sum ein av

størstu teinkjarunum í okkara tíð, Bertrand Russel, skrivur um Keynes:

«Vitið hjá Keynes er tað besta og gleggasta, eg havi upplivað. Tað eg luttók í orðaskifti saman við honum, foldi eg tað, sum eg setti liv mitt í váða, og sjáldan slapp eg úr tí uttan at fóla meg sum ein tápuling».

— Hetta hevði Russel ongatið skrivað um Friedman. Tað er skeið at siga, at Keynes kom við tankunum um at eitt samfelag við halli á landskassarokskapinum kann fíggja almennarbeiði og soleiðis beina burtur arbeiðsloys. Hetta er láturligt. Tí so skuldi Farao, ta hann fyrri 4-5000 árum síðani bygdi pyramidurnar, ella Christian IV, ta hann bygdi Rundatorn, havt lisið Keynes!

— Tað er rætt, at Keynes, ta arbeiðsloysið var stórt í 20- og 30-unum stríddist fyri almennum arbeiðum. Men Friedman dugir ikki ella vil ikki skilja tankan aftanfyri. Í «Det Frie Valg» (bók eftir Rosu og Milton Friedman, sum kom út á donskum í fjór á forlagnum Gad) víðger hann á síðu 310 domið, at landið fíggjar vegagerið við at lata seðlapressuna hjá tjóðarbankanum koyra:

«Líkt er til, at fólk hava fingið tað betri. Arbeiðararnir, sum gera vegin, fáa løn, kunnu keypa mat, klæði og býli. Eingin hevur goldið meira í skatti. Kortini liggja ein vegur har, sum ikki var fyrr. Hvør hevur goldið hann? Svárið er, at øll, sum hava pening, hava verið við at goldið vegin. «Eyk» peningurin hækkað prisirnar, ta teir verða lætnir arbeiðarunum at byggja vegin fyri, istaðin fyri at teir fingust við framleiðandi arbeiði».

Pástandurin heldur ikki

— Hetta er so naivt, at Uffe Elleman-Jensen (danskur fólkatingslimur, blaðm.) kundi havt sagt tað í eini framsegumansroðu. Pástandurin hjá Friedman heldur bert, um øll longu eru í arbeiði (og einki arbeiðsloysi er).

Um so er, kappast tað almenna við vinnulivið um at fáa arbeiðsfólk til vegagerðina. Men hava vit arbeiðsloysi, heldur tankin hjá Friedman ikki.

Tí tey arbeiðsleysu verða ikki tikin frá «øðrum framleiðandi arbeiði». Tí vil veggerðin heldur ikki hava við sær pris- og lønarhækkan. Tí fáa vit ikki ein veg ókeypis, men veggerðin gagnar aftur imóti vinnulivinum — partvist við at lata tilfari til vegagerðina og partvist fara tey, sum frammanundan vóru arbeiðsleys, at brúka meira. Harafturat spara skattgjaldararnir pening við ikki at gjalda stuðul til arbeiðsleys.

— Í hesum koma vit inn í tað rotina í búskaparliga prædikuvirkseminum hjá Friedman, heldur Victor Andreassen fram. Friedman tekur sum givið, at arbeiði er til øll og at tað er vanligt, men tað hevur tað ongatið verið í tí búskaparligu søguni!

Peningamongd-inflation

— Eitt annað av mistøkunum hjá Friedman er — og tað er tað vandamiklasta — er pástandurin um, at ein øking í peningamongdini er orsök til eina tilsvandandi hækkan í prisunum — inflation!

— Hann teknað hagtalssmyndir, sum visa samanhangandi millum øking í peningamongdini og tilsvandandi hækkan av prisunum. (Sum ein bretscur hagfrøðingur einaferð segði: tú kanst tekna kurvar yvir súreplánnflutningin hjá Onglandi og talið av nýggjum hjúnarbondum í Onglandi, men burtur úr hesum spyrst ikki, at súrepli er orsök til hjúnarbond ella øvugt...).

— Ein hækkan av prisleguni kann vera orsök til eina øking í peningamongdini — og ikki øvugt. Tí fer fram ein vanlig løn- og prishækkan, má meira av kontantum til fyri at fíggja eitt ávist arbeiðssemi og umsetning. Vinnan kann ikki sjálv prenta pengaseðlarnar. Nokta politiskur myndugleikarnir at gera tað, verður úrslitið arbeiðsloysi. Tað er júst hesa royndina, Ongland ger í lotuni.

Atfinningarnar aktuella áhuga

Victor Andreassen virsir á, at Friedman er ein dugandi granskari av tí leiði-

Framhald á síðu 14